

Отримано: 1 вересня 2017 р.

Прорецензовано: 2 жовтня 2017 р.

Прийнято до друку: 6 жовтня 2017 р.

e-mail: ktpfm_kosmatska@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-67-158-161

Космацька Н. В. Новотвори французького медіатексту з позицій перекладу / Н. В. Космацька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НаУОА, 2017. – Вип. 67. – С. 158–161.

УДК: 811.133.1'37:81'25

Наталія Валеріївна Космацька,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

НОВОТВОРИ ФРАНЦУЗЬКОГО МЕДІАТЕКСТУ З ПОЗИЦІЙ ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядаються лексичні і графічні новотвори сучасного французького медійного тексту, визначаються шляхи їхнього творення, а також сфери, в яких спостерігаються найактивніші інноваційні процеси. Здійснюється перекладацький аналіз медійних інновацій у лексичній і графічній частині, пропонуються найоптимальніші засоби їхнього перекладу українською мовою.

Ключові слова: новотвір, неологізм, медіатекст, відповідник, описовий переклад.

Наталья Валерьевна Космацкая,

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», г. Киев

НОВООБРАЗОВАНИЯ ФРАНЦУЗСКОГО МЕДИАТЕКСТА С ПОЗИЦИЙ ПЕРЕВОДА

В статье рассматриваются лексические и графические новообразования современного французского медийного текста, определяются пути их создания, а также сферы, в которых наблюдаются самые активные инновационные процессы. Осуществляется переводческий анализ медийных инноваций в лексике и графических приложениях, предлагаются оптимальные средства их перевода на украинский язык.

Ключевые слова: новообразование, неологизм, медиатекст, соответствие, описательный перевод.

Natalia Kosmatska,

National Technical University of Ukraine «Kiev Polytechnic Institute in honor of Igor Sikorsky», Kyiv

FRENCH MEDIA TEXT INNOVATIONS FROM THE PERSPECTIVE OF TRANSLATION

The article deals with lexical and graphic new formations of the modern French media text. The relevance of the study of this phenomenon is determined by the fact that innovations are a powerful source of replenishment of the vocabulary, the volume of the lexical fund is steadily increasing, especially through spoken practice and media new formations. It is determined that the way of creation of media neologisms is traditionally morphological videlicet suffixation, prefixation, confixation, on own French or borrowed morphemes, mostly from English. It is also found out that the spheres in which the most active innovative processes are observed are political, particularly the election campaign, social, scientific and cultural. A translation analysis of media innovations is carried out, optimal means of their translation into the Ukrainian language are suggested. The French media neologisms are generally transferred in the Ukrainian by an equivalent or analogue. However, numerous are the cases where the innovations require descriptive constructions in the target language. With the active development of information technology has increased the number of graphical tools making French media text including screenshots of social networks and videos that must be accompanied by a translation.

Key words: innovation, neologism, media text, equivalent, descriptive translation.

Медіатекст – це об'ємне багаторівневе явище, яке характеризується широкою прагматичною спрямованістю, основною метою якої є соціальна регуляція. Людина завжди мала потребу в інформації. У наш час ми є свідками й безпосередніми учасниками стрімкого розвитку інформаційних технологій, які створили нові можливості для медіаресурсів, що забезпечують людину всебічною інформацією.

Метою цієї розвідки є виявлення лексичних і графічних новотворів сучасного французького медіа-тексту та можливих шляхів їхнього відтворення українською мовою. Актуальність зумовлюється загальною тенденцією сучасного мовознавства до вивчення лексичних, а також графічних засобів творення інформаційних повідомлень, а також підходів до їхнього перекладу. Матеріалом дослідження слугували статті французьких он-лайн видань: *Le Figaro.fr*; *Le Monde.fr*; *Libération.fr*; *Le point.fr*; *Le Huffington Post.fr*; *La Dépêche.fr*.

Під новотвором ми розуміємо нове слово, утворене за певною словотвірною моделлю з власне французьких або запозичених морфем: окремих слів, їхніх компонентів чи їхньої нової комбінації [2, с.49; 3, с. 61]. Новотвори є важливим елементом розвитку мови, адже вони поповнюють її словниковий склад, називають нові об'єкти та явища, які з'являються у світі.

Позаяк медіатексти відповідають публіцистичному стилю, їм властиве широке вживання суспільно-політичної лексики, саме цим пояснюємо той факт, що у досліджуваному масиві текстів найбільша кількість новотворів стосуються політичної сфери життя французького суспільства. Так, значна кількість неологізмів з'явилася у французькій мові саме завдяки передвиборчій кампанії 2016-2017 років. Продуктивними залишаються суфікси *-yste/iste*, *-ysme/isme*, *-ais(e)*, *-ien(ne)*, які журналісти додають до прізвища політика та утворюють новий прикметник, рідше іменник. Наприклад: *macronisme*, *macroniste* (від Емануель Макрон), *sarkozyste* (від Ніколя Саркозі), *lepéniste* (від Марін Ле Пен), *hollandisme*, *hollandais(e)* (від Франсуа Оланд), *trumpien* (від Дональд Трамп). Для відтворення цих новотворів українською мовою можна скористатися засобом транскрибування або експлікативним перекладом. На нашу думку, для адекватного сприйняття читачами інформації доцільно скористатися саме останнім варіантом, оскільки не всі українці знайомі з французькими реаліями, а саме вони часто відіграють ключову роль у повідомленні. Наприклад:

Emmanuel Todd avait formulé pendant la campagne une hypothèse provocatrice, celle d'un «*hollandisme révolutionnaire*» [8] (*тут і далі виділено нами – Н.К.*).

La formation lepéniste a prévu de dépenser 12 millions d'euros en vue du scrutin des 23 avril et 7 mai [8].

Одна з найгучніших справ президентських виборів 2017 року, пов'язана з кандидатом від республіканців Франсуа Фійоном та його дружиною Пенелопею Фійон, стала поштовхом до створення неологізму *Pénélopegate* (в іншому варіанті – *Pénélope Gate*). Англійський суфікс *-gate* традиційно використовують, щоб висловити ідею політичного скандалу великого масштабу, і перекладають засобом транскрибування. В українських ЗМІ неодноразово зустрічаються вирази *Пенелопеґейт* та *Дизельґейт*, суфікс також присутній у гучній справі *Volkswagen*. До прикладу:

Deux semaines après le début du *Pénélope Gate*, François Fillon organise une opération vérité ce lundi 6 février [6].

Dieselgate: Merkel se défend et protège son industrie automobile [7].

Під час передвиборчої кампанії Емануель Тод сформулював провокативну гіпотезу, а саме гіпотезу «революційних ідей Франсуа Оланда» (*тут і далі переклад наш – Н.К.*).

Партія Марін Ле Пен планує витратити 12 мільйонів євро на вибори 23 квітня і 7 травня.

Через два тижні після початку *Пенелопеґейт* цього понеділка, 6 лютого, Франсуа Фійон організує операцію «істина».

Дизельґейт: Меркель захищає себе і свою автомобільну промисловість.

Відтак, метою цього новотвору є підкреслення важливості справи у відносно ненав'язливій манері і, як наслідок, доволі ефективній.

Частим явищем є застосування у франкомовних медіа-текстах словотворчого префікса *pro-*, який позначає прихильників чого-небудь, або осіб відданих чому-небудь, у поєднанні з власною назвою відомої особи або організації. Наприклад, *pro-Trump* (від Дональд *Трам*), *pro-Assad* (від Башар Хафез аль-*Асад*), *pro-Erdogan* (від Реджеп Таїп *Ердоган*), *pro-Poutine* (від Володимир *Путін*), *pro-Kremlin* (від *Кремль*). Для перекладу українською мовою перекладач може зберегти транслітерованний відповідник префіксу *pro-* або ж вдатися до описового перекладу, прикладки:

... Mme Clinton est tournée en dérision dans les médias *pro-Kremlin* ... [18].

... en raison de l'annulation par plusieurs villes allemandes de rassemblements *pro-Erdogan* [4].

... *Прокремлівські* ЗМІ кепкують над пані Клінтон...

... через скасування багатьма німецькими містами зборів *прибічників політики Ердогана*.

Серед префіксально-суфіксальних новотворів варто виділити такі випадки:

Après l'*antisarkozysme*, les socialistes s'essaient à l'*antifillonisme* [7].

Cette anticipation de victoire a eu aussi un effet pervers : elle a *surdroitisé* le candidat élu [10].

Після виступів *проти політики Ніколя Саркозі*, соціалісти вправляються в *нападках на політику Франсуа Фійона*.

Таке передчуття перемоги також мало непередбачуваний ефект: погляди обраного кандидата *занадто поправили*.

В останньому прикладі основою для неологізму слугував іменник *la droitisation*, який вказує на зсув політичних поглядів у бік правих, похідний у свою чергу від іменника *les droites*, що позначає представників правих партій, з додаванням суфікса *-is*. Нове дієслово отримує префікс *sur-*, що наголошує на надлишковості ознаки. Для відтворення таких новотворів доцільно використовувати описовий переклад.

Певні зрушення на політичній арені світу також призводять до утворення неологізмів. Такими є, зокрема, *Grexit* та *Brexit*, утворені шляхом телескопії виразів *Gr(èce)+exit* та *Br(itish)+exit*, що позначають, відповідно, процес виходу Греції та Великобританії з ЄС. Для перекладу французькою і українською мовами використовують транскодування:

Le *Brexit* ne fait que commencer [8].

Брексіт лише розпочався.

У своїх передвиборчих заявах чимало претендентів на пост президента республіки заявляли про можливий вихід Франції з ЄС, при цьому використовували новотвір *Frexit*:

L'euro survivrait-il à un *Frexit*? Pour le Front National, la France doit quitter l'euro au plus vite [8].

Чи переживе євро *Фрексіт*? На думку Національного Фронту, Франція повинна якнайшвидше відмовитися від євро.

Цікавим є випадок мовної гри, а саме трансформації акроніма *OVNI* на *OPNI*, де заміна однієї складової створила новий термін. Для перекладу цієї аббревіатури варто розшифрувати скорочення, перекласти кожну його складову і створити нову аббревіатуру у мові перекладу:

Pour certains, il est une sorte de «nouveau Giscard» (...) pour d'autres un «*opni*» (*objet politique non identifié*) [9].

Для декого він свого роду «новий Жискар», для інших – «*НПО*» (*непізнаний політичний об'єкт*).

Відтак, процес перекладу новотворів складається з двох етапів. Спочатку необхідно розкрити значення неологізму, звернувшись до останніх видавництв тлумачних словників або вивівши його за структурою та контекстом, беручи до уваги способи творення нових слів. Потім здійснити власне переклад засобами української мови.

Із розвитком інформаційних технологій та Інтернет мережі загалом для позначення термінів, пов'язаних з комп'ютерами, почали використовувати транслітероване українською англійське слово *cyber* (*кібер*). У якості префікса його додають до за-

гальних слів, щоб показати їхню причетність до світу комп'ютерів. До французької мови це слово увійшло шляхом прямого запозичення з єдиною відмінністю у застосуванні як частини слова, на відміну від англійської, де *cyber* може вживатися самостійно у якості прикметника. Ще донедавна найбільш вживаним терміном з використанням префіксу *cyber* у французькій мові був іменник *cyberespace* (*m*) – *кіберпростір*, термін, зафіксований у словниках французької мови. Однак, комп'ютерний прогрес спонукав журналістів до утворення нових слів з використанням цього префіксу. Його часто приєднують до вже існуючих слів, особливо з військової тематики, як-от: *arsenal, arme, attaque, criminalité, espionnage, défense, sécurité, guerre, action, paix*. Для відтворення таких виразів необхідно використовувати уже існуючі у мові перекладу еквіваленти до кожного з компонентів новотвору:

En quoi la *cyberdiplomatie* est-elle différente de la diplomatie traditionnelle? [11].

Чим *кібердипломатія* відрізняється від традиційної дипломатії?

«*cyberactions* russes destinées à (...) semer le doute sur l'intégrité du processus électoral» américain [8].

Кібердіяльність росіян має на меті поставити під сумнів цілісність виборчого процесу в Америці.

Широкого розповсюдження у мас-медіа набуло застосування префіксу *éco-*, що є скороченням від *écologie*, зі словами, які позначають місце проживання людей. Серед них: *cité, village, maison, bâtiment, appartement*. Використання цього префіксу характеризує іменник, як такий, що не шкодить природі та навколишньому середовищу. Для відтворення українською мовою слів з префіксом *éco-* використовують калькування: прямий український відповідник французького слова *écologie* скорочують до перших трьох літер (транслітерація), іменник перекладають словниковим еквівалентом:

Pour les habitants de l'*écoquartier*, ces procédés permettent de réduire la facture de chauffage de moitié, soit une économie d'environ 1 000 euros par an [8].

Жителям *еко-кварталу* ці засоби дозволяють зменшити рахунок за опалення удвічі, що дає приблизно 1000 євро економії на рік.

Деякі поняття набувають ширшого значення або ж навпаки уточнюються, що виявляється у додаванні до уже наявного терміна однієї чи декількох лексичних одиниць. Нові поняття, які потребують означень, не завжди відразу фіксують двомовні словники, проте їхні відповідники найчастіше можна знайти в тематичних Інтернет-статтях. Наприклад:

Malgré le pansement disgracieux sur son nez cachant les traces de l'ablation récente d'un *carcinome basocellulaire* ... [9].

Незважаючи на непривабливу пов'язку на носі, яка приховує сліди нещодавнього видалення *базальноклітинної карциноми*...

Les *androgologistes* sont plus comme des spécialistes de laboratoire plutôt que les gens détaillant l'arrière-plan anatomique de l'infertilité [5].

Андрологи більше схожі на лабораторних фахівців, аніж людей, які описують фон анатомії безпліддя.

Що стосується медичних термінів, то варто зважати на латинське походження переважної більшості галузевих назв, які мають сталі відповідники, тому нове слово, зазвичай, варто перекладати засобом транскодування, як у такому прикладі :

L'*hépatogastro-entérologie* est une spécialité médicale concernant l'ensemble de l'appareil digestif [8].

Гепатогастроентерологія – це медична спеціальність, яка займається лікуванням усього травного тракту.

Запозичення загалом займають важливе місце у лексиці французьких мас-медіа, адже слова іншомовного походження допомагають уникнути зайвої описовості. Для відтворення цього типу неологізмів журналісти використовують транскодування або пряме запозичення латиницею, яке іноді може супроводжувати паралельне пояснення, якщо слово входить у мову вперше. До прикладу:

Il avait envie de «continuer à apprendre plutôt que de travailler», alors il a monté une *start-up* avec un associé Forssea Robotics [8].

Він хотів «продовжувати навчання, а не працювати», тому він створив *стартап-ан* у співпраці з Forssea Robotics.

Après le «*coworking*», de plus en plus de jeunes aspirent à vivre et non plus seulement à travailler sous le même toit. Cela s'appelle le «*coliving*» [8].

Після «*коворкінгу*» все більше і більше молодих людей хочуть жити, а не тільки працювати під одним дахом. Це називається «*колівінг*».

За останнє десятиліття он-лайн видання значно еволюціонували й у плані графічних інновацій. Як ми уже зазнали раніше [1, с. 73], графічні знаки та їхнє специфічне оформлення, й особливо іконічні символи, сприяють ефективнішій передачі емних смислів у стилісній формі. Для медіатекстів значним успіхом стала можливість урізноманітнити засоби представлення інформації відео додатками. Відео сюжети привертають увагу читачів-глядачів, особливо молодь, через можливість довідатися, що відбувається у світі так би мовити наживо та з меншою затратою часу порівняно з традиційним читанням. При відтворенні іншою мовою відео-ролик може бути перекладеним повністю або частково. Тут можливі варіанти як письмового перекладу промови, слів журналіста чи інтерв'ю, коли читач має змогу прослухати відео мовою оригіналу і прочитати переклад чи лише ознайомитися з основними твердженнями рідною мовою, так і аудіо-перекладу, коли ролик відтворюють повністю. Відео-ролики можуть бути головним смисловим елементом публікації, який має основне інформаційне навантаження, і в такому разі його необхідно перекладати у повному обсязі.

Іншим графічним нововведенням на сайтах он-лайн видань є скріншоти з популярних соціальних мереж (*Twitter, Instagram* чи *Facebook*), що супроводжують статтю про певну особистість, зареєстровану у тій чи іншій мережі: скріншоти із соціальних мереж, що супроводжують статтю, не лише привертають увагу читача та допомагають зорієнтуватися у тексті, а й несуть додаткову інформацію, представляють текст конкретно та предметно, створюють оптимальні умови для сприй-

няття змісту. Зображення беруть з акаунтів героїв повідомлення з метою, головно, підтвердити певні відомості з особистого, рідше професійного життя. Для достовірності автори статей вставляють у текст коментарі користувачів і в такому випадку перекладають підписи до фото й тексти постів у соцмережі. У разі збереження графічних засобів під час відтворення французької статті українською мовою, підписи до фото або текст на скріншотах мають бути перекладеними повністю для повного сприйняття повідомлення читачем.

Отже, мова французьких медіатекстів характеризується наявністю лексичних та графічних новотворів, які допомагають краще висвітлити певну тему та додають текстам виразності. Особливо багатими на неологізми є статті, присвячені світовій політиці, зокрема передвиборчій кампанії. Дослідивши детальніше виявлені зразки, ми з'ясували, що слова утворені афіксальним шляхом, а також абрєвіації широко використовуються політичними журналістами. Запозичені слова найчастіше використовують у статтях на соціальну та культурну тематику, а слова утворені шляхом складання притаманні текстам наукової рубрики. Найбільш вживаними засобами відтворення новотворів є: підбір відповідника, транскрибування і транслітерація, однак часто доводиться користуватися описовим перекладом. З активним розвитком інформаційних технологій зросла кількість графічних засобів творення французького медіа-тексту, зокрема скріншоти соціальних мереж та відео записи, які обов'язково повинні супроводжуватися перекладом.

Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні новотворів та їхнього перекладу в інших типах текстів.

Література:

1. Космацька Н. В. Роль графічного зображення в інтерпретації текстів з невербальним компонентом / Н. В. Космацька // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Вид.-во НУ «Острозька академія». – Вип. 33. – 2013. – С. 71–73.
2. Косович О. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної французької мови (на матеріалі онлайн-видань) : дис.... д-ра. філол. наук : 10.02.05 / Косович Ольга Василівна. – Київ, 2015. – 528 с.
3. Розен Е. В. На пороге XXI века: новые слова и словосочетания в немецком языке / Е. В. Розен. – М. : Менеджер, 2000. – 190 с.
4. La Dépêche.fr [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ladepeche.fr/article/2017/03/11/2533979-pays-bas-le-ministre-turc-cavusoglu-maintient-sa-visite.html>
5. La Grossesse Miraculeuse.com [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.lagrossessemiraculeuse.com/clinique-dinfertilitite-qui-intervient/>
6. Le Huffington Post.fr [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.huffingtonpost.fr/2017/02/06/penelope-gate-ces-questions-auxquelles-francois-fillon-va-devoir/>
7. Le Figaro.fr [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.lefigaro.fr>
8. Le Monde.fr [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.lemonde.fr>
9. Le Point.fr [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.lepoint.fr>
10. Libération.fr [Electronic resource]. – Access mode : http://www.liberation.fr/debats/2017/01/23/primaire-de-victoire-primaire-de-defaite_1543523
11. Sciencepresse.qc.ca [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.sciencepresse.qc.ca/actualite/2013/03/26/cyberdiplomatie-outil-pour-paix>